

در این مطلب با سطوح تحصیلی در حوزه علمیه و همچنین با عناوین و کاربرد دروس حوزوی در مسیر طلبگی آشنا خواهید شد. دانستن این مطالب از این جهت اهمیت دارد که شما بدانید پس از ورود به حوزه چه مسیری را پیش روی خود دارید و پیمودن این مسیر چند سال زمان خواهد برد و در هر نقطه از مسیر بتوانید خود را نسبت به مسیر طی شده و راه باقی مانده ارزیابی کنید و نقشه راه را همیشه در ذهن داشته باشید. زیرا هیچ رهرویی بدون داشتن نقشه نمی تواند بدون خطر و آسیب از راهی عبور کند. پس آگاهی از مسیر طلبگی قبل از ورود به آن شرط عقل است و کاری لازم و شایسته، که یک انسان هوشمند، با دقت آن را به انجام می رساند.

حوزه علمیه از ۴ سطح علمی تشکیل شده است:

سطح یک:

طول مدت این دوره با توجه به مقطع ورودی شما به حوزه علمیه متفاوت است. طول مدت این سطح برای ورودی های مقطع سیکل ۶ سال می باشد که سال اول آن به نام پایه پیشنیاز و بقیه سال ها از پایه ۱تا ۵ خواهد بود. و برای ورودی های دیپلم و بالاتر همان ۵ سال و از پایه های ۱تا ۵ می باشد. دروس اصلی شما در سطح یک به مدت ۳سال برای مقطع سیکل و دو سال برای مقطع دیپلم ادبیات عرب خواهد بود و شما باید بتوانید در این مدت اشراف کاملی به ادبیات عرب پیدا کرده و آن را عمیق و دقیق یاد بگیرید. البته شاید در هنگام آموختن این دانش درکی از اهمیت و کاربرد آن نداشته باشید ولی باید بدانید که این دانش به خودی خود هدف نیست بلکه مانند ابزاری بسیار کاربردی در فهم علوم حوزوی به کار می آید زیرا تمام کتب درسی شما در آینده به زبان عربی خواهد بود و چنانچه بر این دانش مسلط نباشید در ادامه مسیر علم آموزی دچار خسران و چالش خواهید شد. البته در کنار ادبیات عرب نیز دورس ابزاری دیگری مانند منطق خواهید آموخت که روش درست فکر کردن واستدلال را به شما می آموزد

در مرحله بعد پس از تکمیل ادبیات عرب و منطق وارد مرحله جدیدی از کسب علوم حوزوی می شوید. این علوم نیز ابزاری است و شما باید با آموختن آن ها، مهارت و روش استنباط و استخراج پیام خداوند (عقاید، اخلاق، احکام شرعی) از منابع دینی (قرآن، روایات، عقل) را بیاموزید.

نکته مهم: کسب دانش و مهارت این کار (استخراج پیام خداوند) که در اصطلاح به آن اجتهاد می گویند سال ها زمان خواهد برد. اما اولین و مهمترین گام های آن در همین ابتدا برداشته می شود. زیرا یک مجتهد باید به ۹ علم حوزوی تسلط کامل داشته باشد که همه این علوم به عنوان ابزاری برای استخراج حکم خداوند از قرآن و حدیث به کار می آید. پس نگاه شما به این علوم

باید مانند نگاه یک تعمیرکار اتومبیل به ابزارهایش باشد که برای حفظ حیاتش باید این ابزارها را مانند جان خود حفظ کند. زیرا بدون ابزار نمی تواند حتی یک پیچ را باز کند.

کار اصلی شما در پایه های ۳ تا ۵ آموختن فقه و اصول می باشد. دانش فقه را در قالب کتاب شریف شرح لمعه فرا خواهید گرفت. این کتاب که در سه سال متوالی با آن سرو کار دارید یک دوره کامل فقه نیمه استدلالی است. یعنی ۵۲ کتاب فقهی مانند طهارت، نماز، روزه، حج، ازدواج و طلاق و... در آن وجود دارد که شما را با همه احکام تکلیفی یک مسلمان آشنا می کند و ضمن آن شما با چگونگی استفاده این احکام از آیات و روایات آشنا می شوید. دانش اصول نیز که در قالب کتاب اصول الفقه مرحوم مظفر آموزش داده می شود به قواعدی که در استخراج احکام از آیات و روایات به کار می رود، می پردازد. مثل این قاعده که آیا همیشه وقتی خداوند در قرآن به چیزی امر می کند، آن امر بر مخاطب واجب می شود یا می توان استحباب را از آن برداشت کرد؟ قواعدی از این دست که در استخراج احکام فقه و دیگر مسائل دینی مانند عقاید و اخلاق از منابع دینی کاربرد دارد. دقیقا مانند یک آچار فرانسه که هر شماره پیچی را باز می کند. پس نباید نگاه کاربردی به آن را فراموش کنید و هرچه می آموزید باید کاربرد آن را نیز بیاموزید.

آخرین نکته در سطح یک این است که در کنار علوم اصلی ادبیات عرب، منطق، فقه و اصول علوم دیگری مانند تاریخ، تفسیر، عقاید، اخلاق و کمی فلسفه را نیز به صورت مختصر خواهید آموخت. نا گفته نماند که در این سطح به آموزش مهارت های پژوهشی مانند خلاصه برداری، یادداشت برداری، روش تحقیق و مقاله نویسی درسی نیز پرداخته می شود. شما در این سطح با موفقیت در امتحانات کتبی و شفاهی در همه دروس می توانید به سطح دو وارد شوید.

مدرکی که در انتهای این سطح دریافت می کنید، معادل فوق دیپلم است. اما اگر با مقطع سیکل وارد حوزه شده اید، تنها برای برخی دانشگاه های حوزوی معتبر می باشد. و برای شرکت در آزمون های مقطع کارشناسی دانشگاه های کشور با عنوان فوق دیپلم معتبر نمی باشد. حتی اگر با مدرک دیپلم وارد حوزه شده اید باز هم به عنوان مدرک فوق دیپلم برای شما کاربرد ندارد و شما می توانید با اتکا به مدرک دیپلم خود در آزمون ورودی دانشگاه ها شرکت کنید.

سطح دو:

طول مدت این سطح دو سال است. شما برای رود به این سطح، دو انتخاب دارید. می توانید به مدارس عمومی بروید و علومی که در این سطح آموزش داده می شود را فرا بگیرید. دروس اصلی این سطح نیز فقه و اصول است. فقه را به صورت کاملا استدلالی در قالب کتاب شریف مکاسب مرحوم شیخ انصاری فرا خواهید گرفت. این کتاب چهار جلد است که دو جلد آن را در سطح دو و دو جلد دیگر آن را در سطح سه فراخواهید گرفت. بر خلاف کتاب شرح لمعه که همه ابواب ۵۲گانه فقه را در بر دارد، در کتاب مکاسب فقط به احکام تجارت یا در اصطلاح بیع (خرید و فروش) پرداخته می شود. این همان معنای نگاه ابزاری به دانش فقه است که هدف از آموزش در این مقطع اصل احکام تجارت نیست بلکه تمرینی برای آشنایی با چگونگی استخراج حکم از آیات و روایات است. آموختن این شیوه و تمرین آن در دانش فقه، ۴ سال در سطح دو و سه و ۸ سال به طور رسمی در سطح ۴ انجام می گیرد.

دانش دیگری که در این سطح آموخته می شود، علم اصول است که در قالب کتاب فرائد الاصول یا همان رسائل مرحوم شیخ انصاری است. توضیحات این دانش نیز در سطح یک گذشت. این کتاب نیز به مدت دو سال در این سطح آموزش داده می شود. دانش دیگری که در این سطح آموزش داده می شود فلسفه است که در قالب کتاب بدایه الحکمه مرحوم علامه طباطبایی است. تفسیر نیز به صورت گذرا از موارد درسی این سطح محسوب می شود. در کنار فلسفه نیز علم کلام که بیان کننده ادله عقاید مذهب شیعه و چگونگی استدلال به آن است در قالب کتاب تلخیص الاهیات آموزش داده می شود.

انتخاب دیگری که در این سطح وجود دارد، تحصیل در رشته های تخصصی در مدارس و مراکز تخصصی یا دانشگاه های حوزوی است. شما می توانید در اواخر سطح یک با انتخاب اگاهانه یکی از رشته ها و مراکز تخصصی متناسب با روحیات،

توانمندی و اهداف خود، در آزمون ورودی آن شرکت کرده و در این مراکز و مدارس تخصصی ادامه تحصیل دهید. در این مقطع بیش از ۳۰ رشته تخصصی و مدارس، مراکز و دانشگاه های حوزوی متعددی وجود دارد که می توانید متناسبترین آن ها را با شرایط خود انتخاب نمایید. برخی مدارس و مراکز تخصصی نیز رشته های تخصصی پیئسته در سطح دو و سه ارائه می دهند که با انتخاب آنان سطح دو و سه را در همان رشته تخصصی ادامه می دهید.

شما در انتهای این سطح مدرک معادل لیسانس یا همان کارشناسی را دریافت می کنید و می توانید با این مدرک در کنکور مقطع ارشد همه دانشگاه های کشور شرکت کرده و ادامه تحصیل دهید. و همچنین به عنوان مدرکی برای مراکز استخدامی نیز معتبر می باشد.

سطح سه :

طول مدت این سطح نیز در مدارس عمومی دو سال است که دانش های اصلی ارائه شده در آن نیز مجددا فقه و اصول است. در مورد دانش فقه توضیحات کاملی در سطح دو ارائه شد. دو جلد باقیمانده از کتاب شریف مکاسب شیخ انصاری در این سطح آموخته می شود. دانش اصول در این سطح نیز در قالب کتاب کفایه الاصول مرحوم آخوند خراسانی طی دو سال ارائه می شود.

در این سطح در کنار این دو دانش، علوم دیگر حوزوی مانند رجال الحدیث و درایه الحدیث آموخته می شود. در دانش رجال به این موضوع پرداخته می شود که احوال روایان احادیث اهل بیت از نظر عقاید، قابل اطمینان بودن، حافظه خوب داشتن و بسیاری از ویژگی هایی که بتوان به قول آنان اعتماد کرد بررسی می شوند. این دانش در قالب کتاب کلیات علم الرجال مرحوم آیت الله خویی تدریس می گردد.

دانش درایه الحدیث نیز به دسته بندی احادیث پرداخته و به لحاظ چگونگی سند و دلالت، آن احادیث را به دسته های مختلفی تقسیم بندی می کند و ابزاری را برای مجتهد فراهم می کند تا بتواند در هر موردی از حکم خداوند منبع روایی صحیح آن را تشخیص داده و آن حکم را از میان منابع موثق استخراج کند.

در این سطح، فلسفه نیز در قالب کتاب نهایه الحکمه مرحوم علامه طباطبایی و تفسیر از کتب منتخب تفسیری آموزش داده می شود. آنچه توجه به ان لازم است این است که شما در انتهای سطح سه ملزم به ارائه پایان نامه هستید که با اشراف اساتید فن باید تهیه و ارائه گردد. پس از قبولی در آزمون های کتبی و شفاهی دروس این سطح و ارائه پایان نامه شما موفق به دریافت مدرک سطح سه که معادل کارشناسی ارشد یا همان فوق لیسانس می شوید. شما می توانید با دریافت این مدرک در آزمون دکترای تمامی دانشگاه های کشور شرکت کنید.

سطح چهار:

در این سطح که هدف از آن ایجاد توانمندی اجتهاد و مهارت استخراج احکام از منابع دینی است، باز هم به تمرین این مهارت با دانش فقه و اصول پرداخته می شود. اما با این تفاوت که در این سطح هیچ کتاب مشخص و معینی وجود ندارد تا به عنوان متن مرجع به آن مراجعه شود. به همین دلیل اسم این سطح و درسی که در آن می خوانند را درس خارج می نامند. زیرا مطالبی که در آن مطرح می شود خارج از یک کتاب خاص است و در کلاس های درس خارج استاد حول محور یک موضوع فقهی یا اصولی نظرات فقها و علمای اصولی را جمع آوری نموده و با بررسی آن نظرات، نظر خود را در تایید و یا رد آن اقوال مطرح می نماید.

طلاب نیز در این سطح وظیفه دارند نظرات استاد خود را یادداشت و آن را با کتبی که در درس مطرح می شود، تطبیق دهند و ادله نظر استاد را به عنوان تقریر، جمع آوری نمایند و در انتهای سال آن تقریرات را در روز امتحان ارائه دهند.

تعداد سال های درس خارج محدودیتی ندارد. زیرا هر کس بتواند زودتر به این مهارت دست پیدا کند می تواند، دیگر نیاز به شرکت در این دروس را ندارد. و به اصطلاح مجتهد شده است. البته در حال حاضر حداقل ۴ سال برای گرفتن مدرک سطح چهار باید در این دروس شرکت کنید.

برای دریافت مدرک سطح چهار باید توجه داشته باشید که، دارا بودن مدرك علمي سطح سه، شرکت دست کم چهار سال در دروس خارج فقه و اصول و تفسیر، کسب معدل ۱۴ در امتحانات دروس خارج، تدوین رساله و کسب امتیاز حداقل ۱۴ و معمم بودن مستمر از شرایط اختصاصي اعطاي مدرك علمي سطح چهار مي باشد.

در سال اول درس خارج نیز ملزم به شرکت در دوره کوتاه مدت مهارت تقریر نویسی هستید.

مشاهده سایر گام های طلبگی

گام اول: به حوزه بروم یا نه؟

گام دوم: هدف خود را از ورود به دنیای طلبگی روشن کنید.

گام سوم: داستان تولد حوزه علمیه

گام چهارم:حوزه علمیه چیست؟

گام پنجم: سیکل یا دیپلم

گام ششم: در دوران تحصیل در حوزه چه می گذرد؟

گام هفتم: گزارشي واقعي از یک روز زندگی طلبگی

گام هشتم: **معرفی یک مدرسه علمیه**